

SVOBODNA SLOVENIJA

ANO (LETO) XXL (15)

No. (štev.) 24

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

14. junija 1962

SET in KOMEKOM

V Svob. Sloveniji smo že ponovno pisali o Skupnem evropskem trgu, SET, v katerega se je gospodarsko in socialno povezovalo 6 zahodno evropskih držav — Zahodna Nemčija, Belgija, Nizozemska, Francija, Luksemburg in Italija ter jim je ta povezanost doslej prinesla v zahodno evropski zgodovini desletje še nikdar dosežen gospodarski procvit. Danes je z razvojem gospodarstva tudi tesno povezan politični razvoj. Tako ta zahodno evropska gospodarska skupnost teži tudi k vedno tesnejši politični povezanosti in se polagoma uresničuje sen mnogih evropskih državnikov: ZED — Združene evropske države.

Toda Evropo po drugi svetovni vojni deli na polovico železna zavesa, za katero se je zatekel, da snuje zahrbtno zavetje sveta, komunizem. V mrežo satelitov je povezal vrsto nesrečnih narodov ter iz njih napravil najprej vojaško organizacijo (Varšavski pakt), sedaj pa po vzoru zahodnega Skupnega evropskega trga, še Svet za medsebojno gospodarsko pomoč — Komekon. V Komekonu je Moskva po diktatu vključila Vzhodno Nemčijo, Poljsko, Češkoslovaško, Madžarsko, Romunijo, Bolgarijo in Zunanjo Mongolijo. Tako nasproti šestim državam Skupnega evropskega trga stoji osem komunističnih držav Komekona.

Po zunanji obliki sta si oba trga podobna, na znotraj pa različna kot noč in dan. Skupni evropski trg — SET: gospodarski procvit in visoka življenjska raven, KOMEKOM: pomanjkanje delovne sile, pomanjkanje najosnovnejših življenjskih potrebščin, splošno nazadovanje.

Hruščev, ki se je še pred dvema letoma široko ustil, da bo Sovjetska zveza v 10 letih gospodarsko najmočnejša država na svetu, se danes začenja resno bati SET-a, ta strah pa si preganja z napadi na SET, da je ta kriv gospodarskega propadanja KOMEKOMA. SET-a se boji pač zato, ker je ta zgrajen kot kooperativa in ne kot diktatura. Že Hitlerjevi nacisti so trobili v svet, da je pot do mira v Evropi in v svetu samo v gospodarski in politični centralizaciji — seveda pod nacisti. Komunisti trobijo v svet isto in ga skušajo doseči pod komunizmom, ki se razlikuje od nacizma samo v nekaterih malenkostih.

Toda SET in z njim skupnost osnovnih evropskih interesov uspešno deluje, komunistični gospodarski blok pa ne. Zahod ima sicer svoje gospodarske težave, toda nikdar v modernem času se ni zgodilo, da bi toliko prebivalstva ostalo tako zadovoljnega s svojim gospodarskim položajem za tako dolgo dobo, kakor sedaj. To pa zato, ker v demokratskem sistemu, na katerem je SET zgrajen, vsak posameznik in vsa skupnost v doglednem času procvita, medtem ko se pod okriljem sovjetskega gospodarskega sistema okolišča samo diktatorsko središče tega sistema.

ZSSR diktira cene strojem in surovinam, s katerimi trguje v svojem bloku na način, kakor so v prejšnjem stoletju trgovale evropske sile s svojimi kolonijami. Z nekomunističnim izven-evropskim svetom, pa ZSSR s svojim blokom trguje na najbolj primitiven način in stalno povzroča zaradi neizpolnjevanja trgovskih pogojev veliko nezadovoljstvo pri svojih potrošnikih.

Zato se je Hruščev pred nedavnim spet hotel zateči v varstvo ZN, ko je peval svet, da naj bi se „kot protiutež SET-u“ ustanovila mednarodna trgovinska organizacija, „v kateri bi mogla nerazvite dežele ohraniti gospodarsko neodvisnost in se uprati mednarodni zaroti kapitalističnih monopolov“. Hruščev je spet prišel na dan z grandiozno teorijo, ki nima večje praktične vrednosti od njegovih že nešteti visoko donetih teorij o svetovni razorožitvi.

Na vsak način bi rad dosegel za ZSSR enakost v trgovinskih pravicah, prav tako pa Hruščev tudi računa, da bi z vključitvijo centraliziranega in diktatorskega Komekoma v svetovno trgovinsko organizacijo povzročil zahodnemu zasebnemu gospodarstvu, ki se razvija in deluje na individualistični podlagi, velikanske težave; vlade bi morale zastopati svoje trgovce — in vsakokrat, kadar se Moskvi posreči povečati vlogo katere koli vlade in zmanj-

Laushetov predlog o prepovedi podpiranja kom. držav sprejet

Ameriški senat je prejšnji teden razpravljal o Kennedyjevem zakonskem predlogu o podelitvi ameriške pomoči 4.662 milijonov dolarjev tzkv. manj razvitim državam. Po tem zakonskem osnutku je bila predvidena tudi izdatna pomoč za Jugoslavijo in Poljsko.

V ameriškem senatu, v katerem se že dalj časa javlja nezadovoljstvo z ameriško zunanjo politiko zaradi dajanja pomoči tudi državam s komunističnimi diktaturami, je proti podpiranju komunističnih režimov ponovno nastopil demokratski senator za Ohio Fr. Lausche, sin slovenskih staršev.

Na tokratnem zasedanju senatne zbornice je stavil predlog, naj se v Kennedyjev zak. osnutek o dodelitvi ameriške pomoči vnese določilo, po katerem

je prepovedano podeljevati kakršnokoli ameriško pomoč sleherni državi, ki je pod oblastjo komunizma ali marksizma. Laushetov predlog je bil v senatu sprejet z veliko večino. Zanj je glasovalo 57 senatorjev, za predlog vlade pa samo 21 senatorjev, čeprav je senator Mansfield neposredno pred glasovanjem prebral pismo enega od zunanjepolitičnih svetovalcev predsednika Kennedyja McGeorge Bundy-ja, da je dosed. omejena pomoč Jugoslaviji omogočala tej državi „gotovo svobodo nastopanja proti Kremlju“.

Izglasovanje Laushetovega predloga o prepovedi nadaljnjega podpiranja kom. Jugoslavije in Poljske so veliki svetovni listi prinesli na prvih straneh. Nekateri tudi s slikami sen. Lausheta.

Sovjetske skrbi in težave

V Berlinu je pretekli teden prišlo zaradi novih prebegov vzhodnih Nemcev na Zahod in streljanja komunistične policije do močne napetosti med sovjeti in zahodnjaki ter do izmenjave ostrih protestnih not.

Opazovalci menijo, da se bližamo koncu dobe od lanske jeseni, ko je Hruščev emilil živčno vojno in da je mogoče vsak trenutek pričakovati novega izbruha v berlinski krizi.

Ameriški strokovnjaki trdijo, da še ne morejo ugotoviti, katero smer namerava Hruščev ubrati. Toda nahaja se med različnimi notranjimi in zunanjimi pritiski ter bo prav zato verjetno zopet razveljabil berlinski problem. Toda tudi če se boji povzročiti novo berlinsko krizo, ker meni, da bi se mu Amerikanci in njihovi zavezniki vojaško postavili po robu, pa prav gotovo pripravlja nov sunek protizahodne propagande v zvezi s Skupnim evropskim trgovim in sovjetskimi gospodarskimi težavami v svojem bloku.

Strokovnjaki menijo, da se Hruščev nahaja pod pritiskom s treh strani:

1. Delegati komunističnih strank iz

sovjetskih evropskih satelitov in azijske Zunanje Mongolije so se zbrali v Moskvi za proučitev in možno izboljšanje težkega gospodarskega položaja v sovjetskem bloku. V javnost so te težave skrilj za poziv svetovni javnosti, naj bi se sestala mednarodna trgovska konferenca, na kateri naj bi ustanovili agencijo za razvoj svetovne trgovine.

2. Moskva je pretekli teden poslala trem zaveznikom v zahodnem Berlinu noto, v kateri jih obtožuje, da „podpirajo nevarna izživanja“ zahodnih Berlinčanov proti komunistom v vzhodnem Berlinu. V noti sovjeti znova grozijo z zahtevu po spremembi statusa zahodnega Berlina, čeprav ne postavljajo časovnega roka za to spremembo.

3. Komunistična Kitajska se zviža v krkih lakote in splošne gospodarske krize. Prav tako primanjkuje življenjskih potrebščin v zavi ZSSR in njenih evropskih satelitih.

V takih in podobnih okoliščinah je doslej Hruščev še vedno skušal obrniti pozornost domačega prebivalstva navzven ter je zato povzročal težke zunanjepolitične krize.

Plebiscit v Alžiru

Pretekli petek je De Gaulle v govoru po radiju in televiziji uradno objavil, da je postavil dan 1. julija t. l. za izvedbo plebiscita v Alžiru. „Tega dne bo alžirski problem za Francijo v osnovi rešen. Alžir si bo odločil svojo usodo,“ je poudaril De Gaulle. „Takrat bo alžirsko prebivalstvo potrdilo eviansko mirovno pogodbo in si tako ustvarilo neodvisnost in sprejelo sodelovanje s Francijo, prav tako kakor je francoski narod v svojem plebiscitu 8. aprila vse to potrdil.“ De Gaulle je nadalje poudaril, da bo ustanovitev „novega Alžira“ začela novo dobo odnosov med obema narodoma Francije in Alžirije.

Šesti vloga zasebnih podjetij, komunisti ploskajo. Storjen je namreč nov korak k uničenju svobode posameznika.

Nehote je Komekom, ki je vase vključil na zadnjem zasedanju v Moskvi še Zunanjo Mongolijo — Albanijo ni sprejel, Jugoslavija še ni zaprosila za sprejem — napravil globoko priznanje SET-u, ko so težke gospodarske razmere prisilile Hruščeva, da je dal dovoljenje vzhodnonemškemu komunistu Ulbrichtu, kateri je še pred petimi meseci bučno oznanjal svetu, da se njegov režim trdno povezuje z ostalimi sovjetskimi blokom in trgovsko skupnost, da bo tako manj odvisen od zahodnjakov, dovoljenje, da se je ponižal in zaprosil Zahodno Nemčijo za desetletno posojilo v višini 687 milijonov dolarjev za nakup premoga, strojev in hrane.

Ta vzhodnonemška prošnja in zvišanje cen v ZSSR moreta imeti znotraj in zunaj sovjetskega bloka dalekosežne posledice: dokazujejo, da ZSSR ne more pomagati svojim satelitom, ne da bi povzročila resno škodo svojemu lastnemu gospodarstvu; dokazujejo, da si ZSSR ne more privoščiti, da bi istočasno izdelovala maslo in topove in dokazujejo, da noben komunistični režim, ki se, kakor trdi, opira na ljudske množice in na njihovo željo po boljšem življenju, ne more nasiti lačnih ust v svojih deželah.

Arabski svet ima svoje probleme

Arabski del sveta, se pravi severna Afrika in Bližnji vzhod, sta v zadnjih letih do danes v neprestanem vrenju. Negotovitost, strah pred dogodki in bodnostjo vladata v deželah od Maroka na zahodu pa do Turčije in Perzije na vzhodu.

Toda to vrenje nima, po mnenju strokovnjakov, tesne zveze z živčno vojno, berlinskim problemom ali atomskimi poskusi, pač pa je trenutno življenjski del arabskega sveta.

Primeri:

1. Arabski kralj Saud je neprestano zaskrbljen nad morebitnimi zarotami svojih v Egiptu izvežbanih častnikov.

2. Jemenski kralj Ahmed, ki se je nedavno izmotal iz federacije z Egiptom, se boji zarote svojega brata.

3. Iraški Kassem bi dal vse za to, da bi vedel, kako bi mogel marno vladati sredi med svojimi pristaši in komunisti.

4. Nova sirijska vlada se ne čuti varno pred nadaljnjimi Nasserjevimi prevratniškimi poskusi.

5. Libanon premišljuje, kdaj se bo zopet zahotelo Egiptu ali Siriji po njegovem ozemlju.

6. Jordan živi v stalnem strahu pred usodo svojega kralja, in

7. Nasser išče novih poti za dvig svojega prestiža.

Strokovnjaki so mnenja, da je edina stvar, ki je skupna danes vsem Arabcem — strah, strah pred nečim. „In tisto nekaj je — krogla.“

Že pred več meseci so nekateri častniki poskušali umoriti Nassera. Toda njegova policija je zaroto odkrila in pospravila zarotnike. Z odepitvijo Sirije je bil zadan Nasserjevemu prestižu hud udarec. „Wahda Arabiya“ — arabski svet.

I Z T E D N A V T E D E N

V Peruju so imeli v nedeljo volitve. Za mesto predsednika republike so bili pomembnejši kandidati naslednji: Fernando Belaunde Terry kandidat ljudske akcije, Viktor Raúl Haya de la Torre, kandidat sredinsko levičarsko usmerjene stranke APRA in bivši predsednik Manuel Odría kot kandidat Državne zveze. Največ glasov je dobil Fernando Belaunde Terry, kandidat ljudske akcije.

Predsednik Venezuele dr. Betancourt je izjavil, da bo „strel vse tiste, ki bi poskušali iz Venezuele napraviti sovjetskega satelita“.

V organizaciji Odbora medameriških držav je meksikanski veleposlanik pri razpravi o proračunu za to medameriško ustanovo ostro obsedel zadržanje Amerikancev. Očital jim je, „da mislijo, da delajo vedno prav zato, ker so Amerikanci“. Meksikanski veleposlanik je dejal, da s to ugotovitvijo nikakor ne mara žaliti severnoameriškega naroda. Ameriški predsednik Kennedy temu incidentu ne posveča posebne pozornosti in bo zato ob koncu meseca odšel na večdnevni obisk v Meksiko.

De Gaullova vlada je dobila v parlamentu močno zaupnico za svojo politiko glede Alžira.

Vzhodnonemška komunistična vlada je morala priznati, da je na njenem področju veliko pomanjkanje mesa, mleka in masla. Zato so tamošnji listi začeli s kampanjo za zvišanje proizvodnje.

Ameriška vlada je občutno zvišala uvozne pristojbine za uvoz preprog in

sko enotnost — smatrajo nekateri arabski vodje za edino zdravilo vseh bolezni arabskega sveta. Na dnu duše Arabci še vedno gojijo sanje o davnem arabskem imperiju iz 9. stoletja po Kr.

Leta 1958 so se sanje začele uresničevati. Egipt in Sirija sta se združili, priključil se jima je še Jemen. Tri leta pozneje je ta zveza razpadla.

Nasser je doživel svoj najhujši poraz. Po odcepu Sirije se je odločil, da se bo posvetil izključno notranji ureditvi Egipta. Odpovedal naj bi se bil sanjam o vodstvu arabskega sveta. Toda v resnici je, po mnenju strokovnjakov, samo prekinil taktiko, cilj pa mu je ostal isti: združitev arabskega sveta od Atlantika do Indije.

Postal je še občutljivejši za svoj prestiž. Strokovnjaki trdijo, da bi vojna na Bližnjem Vzhodu takoj izbruhnila, čim bi se s sinajskega polotoka in s pasu pri Gazi umaknili oddelki ZN, ki tam patrolirajo že od marca 1957. Že leta se Nasserjevi nasprotniki v Iraku in Jordaniji sprašujejo, zakaj dovoljuje izraelskim ladjam prosto plovbo skozi tiransko ožino na jugovzhodnem koncu Sinajskega polotoka, da morejo pripluti do izraelskega pristanišča Elath v akabskem zalivu. Izrael danes vzdržuje pomorsko plovbo z vzhodno Afriko in Daljnim Vzhodom prav skozi to ožino, ki jo stražijo oddelki ZN.

V odgovor na tozadevne napade Amanskega in bagdadskega radija Nasser kaže s prstom na oddelke ZN. Če bi te oddelke umaknili, bi Nasser, tako menijo opazovalci, takoj poskušal preprečiti prehod izraelskim ladjam. To pa bi po izjavah izraelskih vojaških vodij pomenilo vojno na Bližnjem Vzhodu.

Stekleni plošč. S to odločitvijo je bila zlasti prizadeta Belgija, ki je to zadevo takoj sporočila Skupnemu evropskemu trgu. Ta je svojo članico takoj zaščitil s stodoletnim zvišanjem uvoznih pristojbin za pet proizvodov ameriške industrije v države Skupnega evropskega trga. Zvišanje uvoznih pristojbin se zlasti nanaša na uvoz laka, raznih barv in raznih vrst tekstilnega blaga.

Skupščina zahodno-evropske zveze predlaga ustanovitev Demokratske evropske zveze, ki naj bi nastopala v boju dobe kot enakovreden partner s Severno Ameriko v obrambi Evrope pred komunistično nevarnostjo. Sestavljajo naj jo države, ki so članice Skupnega evropskega trga in Vel. Britanija. Nova evropska demokratska zveza naj bi imela izvršni organ, ki bi bil neodvisen od članic Skupnega evropskega trga, direktno odgovoren bi pa bil izvoljeni skupščini. Med predlogi je tudi priporočilo, naj bi dobro preučili zakonske posledice vstopa Vel. Britanije v Skupni evropski trg, ker da lahko pride do mešanja britanskega skupnega prava s kodificiranim civilnim pravom evropskih kontinentalnih držav.

Stiki med Titovo Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo postajajo vedno bolj prijateljski. Tako bo zadnjemu obisku sovjetskega zunanje ministra Andreja Gromika v Beogradu kmalu sledil obisk sovjetskih parlamentarcev. Njihov obisk bodo vrnil Titovi poslanci, septembra meseca bo pa prišel uradno v Jugoslavijo predsednik Zveze sovjetskih soc. republik Brežnev, nakar mu bo Tito vrnil obisk v Moskvi v začetku leta 1963.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Skrb za obrambo ameriškega kontinenta

Buenos Aires je te dni sedež važne mednarodne konference. Tu so zbrani vsi letalski poveljniki ameriških držav, članice Odbora ameriških držav ter razpravljajo o ukrepih, ki jih je treba nujno podvzeti tudi za letalsko obrambo ameriškega kontinenta. V ta namen bodo kotrdinirali letalsko obrambo, začeli graditev strateških letališč ter določili vrsto letal, ki jih bodo imele ameriške države za skupno obrambo.

Za normalizacijo političnega življenja

Tkv. vojaški kabinet — ministri resorov za notranje in zunanje zadeve,

za narodno obrambo, za narodno gospodarstvo ter državni tajniki za vojsko, mornarico in letalstvo — imajo sami, pa tudi skupno s predsednikom, ponovno razgovore in sestanke, na katerih razpravljajo o novi politični zakonodaji: novem statutu za politične stranke ter novem veličnem zakonu. Za tega je že gotovo, da bo slonel na proporcionalnem sistemu. Po izjavi notr. ministrstva zelo napreduje.

Za ozdravitev narodnega gospodarstva

Vzporedno s pripravo nove politične zakonodaje ministri vojaškega kabineta razpravljajo tudi o ukrepih za ozdravitev gospodarskega življenja. Da je

Neprestan boj za osnovne narodne pravice

Vsa prizadevanja Slovencev na Koroškem se neprestano gredo za tem, da bi si priborili vsaj osnovne narodne pravice: da bi za svoje otroke zagotovili v šolah pouk v narodnem jeziku. Pa so ostali vsi dosedanja napori zamanj, kajti tudi sedanji zakon o osnovnem šolstvu na Koroškem je za slovensko narodno manjšino krivčen. In to zlasti v določilu, ki zahteva izrecno prijavo učencev za dvojezično šolo. Krivca obstoja v dejstvu, da zakon krši osnovno vzgojno načelo glede materinščine tako poudarja „Naš tednik-Kronika“ in popolnoma preže dejstvo, da so koroški Slovenci že dolga desetletja prej prijavljali svoje otroke za pouk v slovenskem materinskem jeziku, a jih je oblast dosledno zavračala.

V nadaljnjih odstavkih „Naš tednik-Kronika“ navaja iz šolske zgodovine Slovencev na Koroškem glavne vloge, ki so bile predložene avstrijskim oblastem, od katerih so bile nekatere gladko zavrnjene, za druge pa sploh ni bila izdana nobena rešitev. Ti zanimivi podatki iz slovenske šolske zgodovine na Koroškem so naslednji:

1874: Tedanjsko osrednje društvo koroških Slovencev „Trdnjava“ vloži prošnjo na naučno ministrstvo za uvedbo slovenščine in ljudskih šolah in ponovi nato svojo prošnjo na deželni zbor. Uspeh: zavrnjeno.

1878: Sedemindeset slovenskih katehetov vloži prošnjo za slovenski pouk na osnovnih šolah in dostavlja, da otroci sicer ne morejo slediti verouku. Uspeh: zavrnjeno.

1879: Krški škof dr. Wiery ponovi prošnjo, od katehetov naslovljeno na deželni šolski svet, na cesarsko prosvetno ministrstvo in podpre svojo vlogo z izkušnjami iz vizitacij. Uspeh: zavrnjeno.

1882: Občani iz št. Lenarta pri 7 študentih prosijo dunajsko poslansko zbornico za slovenski pouk svojih otrok. Uspeh: zavrnjeno.

1882: Krajevni šolski svet v Glinjah želi sporazumno s šolsko občino od dež. šolskega sveta slovenski pouk v osnovni šoli. Uspeh: zavrnjeno.

1882: Občina Rožek vloži prošnjo na poslansko zbornico, istotako prosi za slovenske osnovne razrede šolska občina Kazaze Kazažani prosijo še pri okrajnem šolskem svetu za večje upoštevanje slovenščine. Uspeh: zavrnjeno.

1882: Krajevni šolski svet v Šmihelu prosi skupno z občinskim odborom za uvedbo slovenščine v prvih štirih letih. Od dež. šolskega sveta pride odklonilna rešitev, nakar se pritoži na ministrstvo. Uspeh priziva: zavrnjeno.

1884: Krajevni šolski svet v Podgorjah želi v vlogi na beljaški okrajni šolski svet slovenski pouk z obligatno nemščino v višjih razredih. Uspeh: zavrnjeno. In nato rekurz na dež. šolski svet za izidom: zavrnjeno!

1889: Krajevni šolski svet v Vogrčah in občinski svet na Blatu zaprosita za slovenščino pri deželnem šolskem svetu in rekurirata nato pri cesarsko-krajevskem ministrstvu na Dunaju. V Celovcu zavrnjeno, rešitve od cesarskega ministrstva še do danes ni.

1887: Krajevna šolska sveta Ledince in Podgorje vložita skupno z občino št. Jakob na dež. šolski svet vlogo za slovenski elementarni pouk. Uspeh: zavrnjeno. Šentjakobska občina ponovi svojo prošnjo leta 1888 in rekurira leta 1891 na cesarsko ministrstvo. Uspeh z Dunaja: še do danes ni priziv rešen!

1887: Slovenski državni poslanec Hren predloži na seji državnega zbora na Dunaju prošnjo 22 občin, 34 krajevnih šolskih svetov in 1700 posestnikov za uvedbo slovenščine v prvih štirih letih elementarnega pouka. Zadevo preda zbornica šolskemu odboru, ki jo isto leto odgodi na poznejši čas.

1891: Slovenski poslanci se še enkrat obrnejo na ministra Gautscha in mu razložijo šolski položaj koroških Slovencev. V tej velezanimivi vlogi se pravi med drugim: Dež. šolski svet je v letih 1869 in 1870 v posebni okrožnici vpraševal občine, kakšne šole si želijo. Dež. protokoli leta 1874 kažejo, da se je večina šol izjavila za slovensko-nemško šolo.

SLOVENSTVO PRI SLOVENSKIH ŠOLSKIH SESTRAH V RIMU

V nedeljo, 3. maja je bila na sedežu slovenskih šolskih sester v Rimu pomembna slovenstvo, katere se je udeležil novoimenovani kard. nadškof Alojzij Marella, zaščitnik in svetovalec redov, ki so razširjeni preko mej ene škofije ali dežele in imajo svoj sedež v Rimu.

V imenu reda slov šolskih sester, ki ga je pred sto leti ustanovil škof Anton Martin Slomšek, ter je imel svojo matično hišo v Mariboru vse do začetka druge svetovne vojne, ko ga je tedanja generalna prednica č. m. Terezija Hanželič prenesla v Rim, je kard. Marella pozdravila s. Hiacinta. Slavnostni govor je imel p. Balič, hrvatski frančiškan in predsednik papeške Marijanske akademije v Rimu. V svojih izjavah je prikazal velik razmah reda slovenskih šolskih sester, ki se je od skromnih začetkov v Mariboru razširil najprej po vsej Sloveniji, nato pa tudi po Hrvaški in Srbiji, prestopil nato meje države in ustvarjal postojanke v Egiptu ter Severni in Južni Ameriki.

Ko je generalna prednica č. m. Terezija Hanželič, ki ima za razvoj tega reda velike zasluge, sedež reda prenesla iz Maribora v Rim, so slovenske šolske sestre tudi v Rimu nadaljevale svoje plemenito delo v novih okoliščinah, lajšale so trpljenje slovenskim beguncem. Ko je č. m. Hanželič stopila v zaslužni pokoj, je bila na njeno mesto izvoljena Terezija Vidan. Pod njenim vodstvom je 1300 redovnic tega reda, ki delujejo

Od leta 1848 pa do uvedbe državne šolskega zakona leta 1869 je veljal zakon, da se v osnovnih šolah poučuje otroke v materinskem jeziku. In to se je prvotno na Koroškem tudi izvajalo in do tedaj ni bilo nobenih pritožb. Novi zakon pa je dal vzbujajočemu se nemškemu nacionalizmu možnost, da je pričel s smotno germanizacijo že v prvih letih osnovnega šolstva. — Uspeh: Celovško učiteljske je sicer dobilo profesorja slovenščine, osnovna šola sama pa je ostala slej ko prej domena koroškega nemškega liberalizma.

19. 3. 1959: Novi šolski zakon uvaja po vzoru sklepa dež. šolskega sveta iz leta 1872 tri kategorije osnovnega šolstva: nemško, dvojezično in slovensko. Izvršnih odredb tedanji šolski svet ni nikdar izdal. Tako je postal zakon področje vsesplošnega ponemčevanja otrok. Novi šolski zakon iz leta 1959 pravi tozadevno, da so izvršne odredbe zadeva dežele, po treh letih pa zadeva državo. K temu pripominjamo: tri leta so minila.

Svoja zanimiva izvajanja pa uvodničar v glasilu demokratičnih Slovencev na Koroškem zaključuje z ugotovitvijo:

Glede dolžnosti prijave pa smo tudi danes istega mnenja, kot ga navaja že svojočasna vloga 1891, ki pravi: Najvišja postava vsakršne vzgoje je, da je umska in srčna izobrazba tako v verskem, npravnem in duševnem smislu mogoča samo na osnovi maternega jezika.

med mladino na štirih koncih sveta.

Slovenske šolske sestre v Rimu so pri svojem delu uživale vedno pomoč tudi generalnega asistenta jezuitskega reda za slovenske narode, Antona Prešerna.

Novi kardinal protoktor Marella se je za pozdrave šolskih sester, kakor tudi g. dr. Baliča zahvalil ter v odgovoru zatrjeval, da bo tudi on po vzoru svojega prednika pok. kardinala Fumasoni-Biondija izkazoval redno slov. šolskih sester vso možno pomoč.

Pri slavnosti, ki se je zaključila z zahvalno pesmijo in blagoslovom v zavodski kapeli, sta bila navzoča tudi nadškof iz Zagreba ter škof iz Skoplja.

Mednarodno sodišče v Haagu razpravlja o pritožbi Združenih narodov proti tistim državam, ki so v velikih zaostankih s plačilom svoje obveznosti do Združenih narodov. Prizadetih je 37 držav, ki Združenim narodom dolgujejo težke milijonske zneske dolarjev ter so zaradi tega spravili finačno poslovanje svetovne organizacije v resno krizo. Združeni narodi predlagajo proti vsem tistim državam, ki so v zaostanku z zneskom do višine dveh letnih pristojbin odvzem pravice do glasovanja v Združenih narodih. Če bo mednarodno sodišče potrdilo to odločitev ZN, potem bodo prizadete vse komunistične države s Sovjetsko zvezo na čelu ter Francija in Belgijo ter Južna Amerika.

ARGENTINA

(Nadaljevanje s 1. strani)

gospodarstvo v hudi krizi, je jasno vedno bolj. Industrija ne dela več s polno paro, zlasti v tekstilni je delavstvo hudo prizadeto, ker dela samo pol meseca. Začela se je javljati brezposelnost. Samo v cordobski provinci je brez dela že okoli 4.000 kovinarjev. Za ohranitev vrednosti pesa je vlada že dobila iz Severne Amerike prvi kredit 150 milijonov dolarjev, 50 milijonov je dala ameriška državna blagajna, 100 milijonov pa Mednarodni denarni sklad. Iz ZDA pa poročajo, da bo ameriška vlada dala Argentini tudi pomoč 270 milijonov dolarjev za pobijanje slinavke v argentinskih živinoreji. Ob koncu junja bo odšel v ZDA sam min. za gospodarstvo, inž. Alsogaray, da bo izposloval nove kredite.

Vsi napori za ozdravitev gospodarskega življenja in javne uprave sploh ne bodo nič zalegli toliko časa, dokler ne bodo začeli veljati moralni principi tudi v javnem življenju in dokler ne bo poštenje tako v gospodarstvu, kakor v javni upravi dobilo tistega mesta, ki ga mora imeti in dokler ne bo iztrebljena korupcija in dokler ljudje ne bodo imeli več čuta do skupnosti in volje do dela ter smisla za žrtve.

To je poudarila v javni spomenici skupina uglednih argentinskih osebnosti, ki zahteva odločne ukrepe za odstranitev tega zla. Vlada je zahtevalo podpisnikov omenjenih resolucije sprejela ter je prvega podpisnika te spomenice dr. Hueya naprosila, naj kar prevzame predsedstvo preizkuševalne komisije, ki naj preišče vse prijave o neurednostih v javni upravi.

Želja po čimprejšnjih volitvah

Od več strani prihajajo take želje. Izpovedal jo je med drugim tudi bivši argent. stalni zastopnik pri OZN dr. Mario Amadeo, ki vidi edini izhod iz sedanjega položaja v popolnem spoštovanju ustavnih določil in v čimprejšnji izvedbi volitev, ki naj državi znova dajo ustavne organe. Za čimprejšnje volitve so tudi ljudski radikali. Dr. Arturo Ilija iz Córdoba je to željo odločno povedal, obenem pa izrazil upanje, da bo med obema radikalnima strankama prišlo do pomirjenja. Skrajšanje volitve zahteva tudi demokratska progresivna stranka, prav tako dr. Frondizjevi nepomiljivi radikali. Ti so imeli 7. junija kongres v mestu Tandil v prov. Bs. As. Pa se ni mogel zaključiti, ker zaradi kvoruma ni mogel zasedati. Sprejel je samo sklep, da je ugasnil mandat sed. vodstvu stranke s senat. dr. Garcio na čelu, obsodil delo in postopanje sed. vlade, proglasil, da smatra dr. Frondizja še naprej za ustavnega predsednika ter zahteva, da se mu omogoči izvrševanje te oblasti. Na kongresu sta s odločno spoprijeli dve struji: zmerna in odločna. Obe sta predložili svojo listo članov novega vodstva stranke. Na

strani zmernih je bil kandidat za predsednika stranke biv. guverner v prov. Bs. As. Oskar Alende, skupino odločnih pa vodi biv. notr. min. dr. Vitolo. Z njim je tudi več prejšnjih guvernerjev in ministrov. Ko so pristali odločne skupine v stranki ugotovili, da je večina delegatov na strani Alendeja, so zapustili dvorano. Predsedujoči je moral zborovanje zaradi kvoruma prekiniti. Nadaljevanje je odredil za 23. t. m. v mestu Rosario, pozneje ga pa preložil na 7. julij na istem mestu.

Kdo bo novi predsednik.

To je vprašanje, ki se tudi že pojavlja v Argentini. Nekateri listi so na povedali, da bo pri novih predsedniških volitvah prišlo do političnih sporazumov med sorodnimi političnimi skupinami. Nekateri skupine bi rade imele za novega predsednika biv. predsednika po osvobodilni revoluciji generala Aramburja. Bil bi naj tisti mož, ki bi Argentino spravil v pravo in urejeno demokratsko življenje. Zopet drugi pa omenjajo možnost, da se kot predsedniški kandidat pojavi tudi biv. general Bengoa, ki bi zlasti potegnil za seboj nacionalistično usmerjene skupine. Če bo prvi ali drugi res predsedniški kandidat, danes še ni gotovo, gotovo pa je, da se bo pojavil kmalu.

Argentina v žalosti

V gornje politično in gospodarsko življenje je v ponedeljek kmalu po osmi uri jutraj udarilo strahotno sporočilo radijskih postaj. V južnozahodnem delu Bs. Airesa je na križišču ul. Lacarra in žel. Belgrano zavozila velika Diesel lokomotiva s šestimi osebnimi vagoni v šolski omnibus, s katerim se je vozilo v otroški vrtec in šolo 110 otrok v starosti od 3—12 let. Ogromna lokomotiva je omnibus pretregala na dvoje in en del potiskala pred sabo še 100 metrov. Nastala je strahotna morija nedolžnih bitij. Prizor je bil tako grozen, da ga ni mogoče popisati. Rezultat: Na mestu je ostalo pod zvinit železom 39 trupel pobitih in strašno razmesarjenih otrok. Ubita sta bila tudi učiteljica in šofer, ki je vozil omnibus. Število žrtev pa še ni zaključeno, ker je med ostalimi otroki še veliko težko ranjenih. Nekatero družino so pri nesreči izgubile vse otroke. Zlasti dve sta bili hudo prizadeti. Vsaka je izgubila po 4 otroke.

Nesreče je vzbudila splošno žalovanje. Ranjene otroke je obiskal predsednik republike dr. Guido, prav tako kardinal Caggiano. Pogreb nesrečnih otrok, ki so našli tako grozno smrt, je bil nedopovedljivo turoben. Udeležilo se ga je nad 200.000 ljudi. Pogrebne obrede je izvršil kard. Caggiano, navzoč je bil prosvetni minister, buenosaireski župan in druge odlične osebnosti.

Do nesreče je prišlo zaradi goste megle in zaradi brezvestnosti uslužbencev.

**NAROČAJTE IN ŠIRITE
SVOBODNO SLOVENIJO**

Iz političnega življenja jugoslovanske emigracije

Srbi v Hrvatski

je naslov članka, ki ga je objavil v pariški politični reviji „Savremenik“ in v kanadskem „Hrvatskem glasu“ dr. Branko Pešelj, prvak Hrvatske seljačke stranke. Kakor prejšnji dr. Pešljevi članki, s katerimi je posegal v problem hrvatsko-srbskih odnosov, je tudi ta vzbudil v hrvatski in srbski polit. emigraciji pozornost ter je znova razgibal duhove na obeh straneh.

V članku dr. Pešelj najprej ugotavlja, da je po ljudskem štetju iz leta 1953 v sed. LR Hrvatski 588.000 Srbov, t. j. okoli 14,5%, kar je precej manj, kakor jih je bilo poprej v Hrvatski, Slavoniji in Dalmaciji pred prvo svetovno vojno, ko jih je bilo 28% ali pa v Banovini Hrvatski leta 1939, ko jih je bilo ok. 18%. Dr. Pešelj pravi, da je bilo ok. 18%.

Na zmanjšanje števila srbskega prebivalstva v Hrvatski sta vplivali dve okolnosti: od Hrvatske, Slavonije in Dalmacije so odpadli obrobni deli (Vzhodni Srem, Boka Kotorska) z velikim odstotkom srbskega življa, po drugi svet. vojni so pa bili Hrvatski priključeni povsem hrvatski kraji kot del Istre in Jadranski otoki.

Da bi prišli vsaj do nekakih objektivnih sklepov, je po mnenju dr. Pešlje potrebno najprej preučiti splošni položaj Srbov na Hrvatskem, zatev. pa navesti dejstva, ki jih morajo Hrvati priznati, če žele biti objektivni in tretjič navesti dejstva, ki jih morajo priznati

Srbi. Zlasti tisti, ki žive v Hrvatski, če se hočejo pravilno lotiti ureditve srbsko-hrvatskih odnosov.

V nad. izvajanjih dr. Pešelj navaja podatke o naseljevanju Srbov po hrvatskih krajih. Niso bili to sami Srbi, ampak so bili med njimi tudi Vlahi, Črnčarji in Grki. Srbska pravoslavna cerkev pa je v vseh vzbudila srbsko narodno zavest. Tako so Srbi na Hrvatskem od začetka XX. stoletja deloma javno, deloma tajno delali na združitvi s Srbijo, neoziraje se na to kakšne poglede imajo na to Hrvati. Po sporazumu med Hrvati in Srbi leta 1939 so po dr. Pešlju Srbi prvič spoznali, da niso glavni čimilec v reševanju hrvatsko-srbskih zadev; vendar je „velik del“ Srbov na Hrvatskem Banovino Hrvatsko sprejel „kot svojo oblast in normalno rešitev za dosego političnih in gospodarskih ciljev“. Nastanek Neodvisne države Hrvatske je žal prekinil politiko sodelovanja Hrvatov in Srbov na Hrvatskem in državo spremenil zaradi kriminalno nore politike Paveličeve vlade v krvavo bojišče obračunavanja hrvatskih in srbskih ekstremistov. Komunisti so to znali zelo dobro izkoristiti in so zbrali okoli sebe večino Srbov iz Hrvatske, ki so pred ustaši bežali v gozdove, da so si rešili življenje. Zato so ti Srbi na Hrvatskem po končani vojni avtomatsko zasedli važne položaje v hrvatski vladi in upravi brez ozira na to ali so bili člani kom. stranke ali so pa pozneje vanjo vstopili. Dr. Pešelj dalje pove, da je bilo na zahtevo Srbov na

Hrvatskem nato v hrvatsko ustavo vnešeno določilo, da imajo na Hrvatskem Srbi enake pravice kot Hrvati, kar smatra za žalitev za Hrvate, ker ustava sama vsebuje določilo, da so pred zakonom vsi enaki in uživajo vse narodnosti enake pravice. S tem pa vseeno še ni rešeno povsem vprašanje odnosov med Srbi in Hrvati. Dr. Pešelj je mnenja, da je stvar mogoče popraviti, toda zato je nujno, da tako Hrvati, kakor Srbi, zlasti tisti, ki žive v Hrvatski priznajo nekaj načel in tista dejstva, ki jih ni mogoče spreminjati brez škode enih in drugih.

Hrvati morajo po dr. Pešlju priznati ta načela:

„1. Da so pravoslavci na Hrvatskem Srbi, se pravi, da so živ del srbskega naroda. Brez ozira na zgodovinski razvoj je nesporno dejstvo, da se velika večina pravoslavnega elementa v Hrvatski sedaj smatra za Srbe in ne želi biti nič drugega kot del srbskega naroda. Zato pa vsi poskusi, da bi jih brez pritiska ali s silo spremenili v neke pravoslavne Hrvate, Vlahs ali podobno, ne samo, da ne morejo uspeti, ampak ustvarjajo takoj močno protireakcijo vsega srbstva.“

2. Hrvati morajo priznati, da imajo Srbi v Hrvatski brez ozira na njihovo število ali odstotek v vsem javnem življenju Hrvatske iste pravice kot Hrvati. Te pravice jim pripadajo in morajo biti zajamčene ne samo na osnovi načel demokratskega reda, ampak tudi zaradi dejstva, da Srbi v Hrvatski niso narodna manjšina, ampak da skupno s Hrvati tvorijo politično, gospodarsko in socialno en narod na področju Hrvatske.

3. Hrvati morajo razumeti, da Srbi v Hrvatski ne morejo in tudi ne želijo prekiniti svoje kulturne zveze z Beo-

gradom in ostalimi delj srbskega naroda in se tudi ne žele izločiti iz srbske pravoslavne Cerkve. Zato Hrvati ne smejo nikdar voditi take politike in izdajati take predpise, ki bi Srbe v Hrvatski oddaljevali od njihove kulturne in verske skupnosti z ostalimi Srbi, ki žive izven mej Hrvatske. Tako politika, bili smo njene priče v času trajanja NDH, ne vodi nikamor. Ustvarja samo ostro reakcijo Srbov, s tem jih pa samo oddaljuje od Hrvatske kot njihove domovine.“

Srbi pa morajo po dr. Pešlju priznati tale načela:

„1. Srbi morajo uvideti, da so v resnici neznatna številna manjšina v Hrvatski in kljub temu, da so del političnega naroda Hrvatske ne morejo kot Srbi v javnem življenju imeti več pravic in številnejše položaje, kakor jim pa pripada po njihovi relativni moči.“

2. Srbi v Hrvatski morajo sprejeti Hrvatsko brez vsake omejitve kot svojo edino domovino in morajo na osnovi tega iskreno in lojalno sodelovati na političnem, gospodarskem in socialnem napredku Hrvatske brez razlike na to, če se v gotovost trenutku koristi Hrvatske ne strinjajo s koristmi Srbije ali Srbov izven Hrvatske. Srbi v Hrvatski ne morejo igrati vloge avantgarde srbskega političnega ekspanzionizma in velesrbskih tendenc in koristi. Z drugimi besedami: Srbi v Hrvatski ne morejo izsiljevati Hrvatov s svojim političnim naslonom na Beograd, ampak morajo uvideti, da se srbsko-hrvatski spor mora in more rešiti samo naravnost med Zagrebom in Beogradom, kot dvema osnovnima partnerjema sporazuma brez ozira na posebni položaj Srbov v Hrvatski ali Hrvatov v srbskih krajih.

3. Srbi v Hrvatski morajo uvideti, da je v njihovi koristi, da Hrvatska, v kateri žive, postane politično čim močnejša, gospodarsko in socialno pa čim bolj napredna. Kmetu, delavcu, trgovcu ali uradniku Srbu v Korenici, Pakracu ali Kninu, sta politično, posebno pa še gospodarsko in socialno bližja Zagreb in Split, kakor pa Beograd in Niš. Zato je v njihovi koristi, da sodelujejo lojalno s Hrvati v Zagrebu in Splitu, ne pa, da se politično vežejo z Beogradom in izvršujejo njegove naloge in navodila.“

Končno morajo po dr. Pešlju Srbi v Hrvatski tudi sprevideti, „da je ureditev njihovih odnosov in sodelovanje s Hrvati notranja stvar Hrvatske in je ni mogoče reševati pod pritiskom in mešanjem vsega srbstva v ta problem. Takšna intervencija ne ustvarja samo nemogoče odnose med Hrvati in Srbi v Hrvatski, ampak tudi med Hrvati in Srbi sploh.“

Svoja izvajanja in razmišljanja pa zaključuje z ugotovitvijo, „da je prepričan, da je na osnovi zgoraj navedenih načel, katere bi morali sprejeti vsi dobronamerni Hrvati in Srbi, mogoče uspešno in mirno rešiti vse probleme odnosov med Hrvati in Srbi v Hrvatski brez ozira na končno obliko in obstoj državne skupnosti Hrvatov in Srbov. Če pri vseh teh dejanskostih ugotovitev ne bo prevladal zdrav razum v reševanju teh problemov, ampak sovraštvo, zagrizenost in megalomanske težnje, tedaj je povsem gotovo, da bodo ekstremni elementi tako pri Hrvatih, kakor pri Srbih znova imeli priložnost za medsebojno obračunavanje s puško in nožem, kakor se je to v nedavni preteklosti že dogajalo.“

Novice iz Slovenije

Italijanska založba Sciascia v Caltanissetti na Siciliji je izdala 454 strani obsegajočo Antologijo povojne jugoslovanske književnosti in likovne umetnosti. Antologijo je uredil in pripravil Ciril Zlobec s pomočjo sodelavcev za hrvaško, srbsko in makedonsko literaturo. Od slovenskih prirednikov so zastopani samo trije in sicer Ciril Kosmač, Janez Potrč in Beno Zupančič, od dramatikov Dominik Smole, od slovenskih pesnikov pa naslednji: Matej Bor, Kajetan Kovič, Lojze Krakar, Peter Levec, Janez Menart, Ivan Minatti, Tone Pavček, Veno Taufer, Jože Udovič, Cene Vipotnik, Dane Zajc in Ciril Zlobec. V likovnem delu antologije, kateremu je napisal uvod Zoran Kržnik, so objavljene reprodukcije šestih slikarjev iz Jugoslavije, od katerih so trije Slovenci (Božidar Jakac, Franco Mihelič in Vladimir Makuc). To je tem pomembnejše, ker so izbor likovnih del napravili Italijani sami iz mnogo večjega števila umetnin slovenskih, hrvaških in srbskih likovnih umetnikov, ki so jih imeli na izbiro. — Po izdajanju Antologije povojne jugoslovanske književnosti in likovne umetnosti bo pri založbi Einaudi v kratkem izšel tudi izbor poezije slovenskih, hrvaških, srbskih in makedonskih pesnikov.

Dne 25. maja so po vsej državi slavili 70-letnico nosilca komunistične diktature v Jugoslaviji, maršala Tita. Sredstvi niso niti malo varčevali, samo, da so slavnosti dosegle čimvečje obsege in sijaj. Tega dne so iz vseh krajev države prišle v Beograd mladinske štafete. Listi so objavili dolge članke o

Zadnje čase rojake v Argentini zelo bega trenutni gospodarski položaj in pa vrednost denarja. Kdor pa pomisli, da je v zadnjih 18 mesecih obtok denarja narastel samo za 10 odstotkov, vrednost dolarja v pesih pa do 40 odstotkov, bo razumel, da sedanjim pretiranim cenam dolarja in blaga v obilni meri pomaga spekulacija. Saj se zaradi tako majhnega povečanja obtoka denarja zelo čuti pomanjkanje gotovine in zato je danes gospodar situacije tisti, ki ima denar, ne pa oni, ki ima blago, pa ga ne more prodati.

Če torej v sedanjih razmerah velja kakšen nasvet, je tale: Kupuj samo tiste stvari, ki jih v resnici potrebuješ, za stvari pa, ki jih ne potrebuješ, pa zelo dobro premisli, ali se nakup izplača ali ne. Kot primer naj ti služi jedilno olje, ki še danes ni doseglo tiste cene, do katere je prišlo v spekulaciji pred 3. leti.

Če imaš pa skrb, kako bi naložil svoj denar, pa vprašaj pri PROMET-u, ki skoro že deset let posreduje rojakom naložbe denarja. Naložbe je namreč več vrst in odgovarjajo v pogledu odpovednega roka različnim potrebam. Posvet pri PROMET-u pa nič ne stane.

PROMET S. R. L., 25 de Mayo 533 3.p. Buenos Aires, T. E. 31-6435.

Titu. V njih so opisovali potek njegovega življenja in dela v kom. partiji, med komunistično revolucijo in po njej. Povečevanje ni poznalo meja.

V mariborskem Elektrogospodarskem šolskem centru je obiskovalo 16 študentov-stipendistov iz Kenije, Severne Rodezije in Ruande-Urundija tri mesečni tečaj iz slovenščine. Po končanem tečaju v Mariboru bodo šolanje nadaljevali še po drugih šolskih zavodih v Sloveniji.

Slovenijo je 1. 1961 obiskalo 822.000 turistov. Od tega števila je bilo domačih gostov 622.000 in 200.000 inozemskih. Slap pri Savici je obiskalo 33.486 gostov. Od tega 7705 inozemcev, med katerimi je bilo največ Angležev. Od vsega turističnega prometa v Sloveniji zavzema ljubljanski okraj 20%. V ljubljanskem okraju je bilo lani med domačimi in tujimi gostovi iz Slovenije (88%), tem slede gostje iz Hrvaške in Srbije (35%), za njimi pridejo Bosanci in Hercegovci s 7%, na zadnjem mestu so Makedonci in Črnogorci s 5%. Med inozemci je leta 1961 obiskalo Ljubljano največ Avstrijcev in Italijanov, za njimi so bili Nemci iz Zahodne Nemčije, Francozi in Amerikanci. V vsem je bilo lani v ljubljanskem okraju 175.000 turistov. Domačih 119.000 in 55.000 inozemcev. Vseh nočitev je bilo leta 1961 v Sloveniji 2.900.000, od tega števila jih odpade na ljubljanski okraj 270.000.

SLOVENCIV ARGENTINI

BUENOS AIRES

Proslava 1. obletnice obstoja odseka SFZ v San Martinu v nedeljo 10. t. m. je z uprizoritvijo dr. Česnikove Pogodbe lepo uspela. Poročilo o prireditvi bomo objavili v prihodnjih številkah.

Osebnosti

Družinska sreča. V družini Janeza Peršuha in njegove žene ge. Zore, roj. Bajlec, se je 1. junija rodil sinček Andrej. Srečni družini naše čestitke.

† Franciška Jereb. Iz domovine je prišla žalostna novica, da je 1. junija t. l. zahrbtna bolezen prekinila življenje blagi slovenski ženi in materi gospe Franciške Jereb, roj. Krmelj. K zadnjemu počitku so jo položili na farnem pokopališču v Polhovem gradu pri Ljubljani.

Kako je bila priključena, je pokazal njen pogreb; njena gostoljubnost je bila splošno znana. Vse svoje življenje je posvetila vzgoji svojih otrok v vernem slovenskem duhu. Ko je izbruhnila komunistična revolucija je s ponosom gledala na svoje štiri sinove, ki so šli v borbo proti brezbožnemu komunizmu. Komunisti so jo zaradi tega sovražili. Po koncu vojne je ostala sama; a junaška žena ni omahovala. V veri v Boga je vztrajala, dokler je Bog ni rešil hudega trpljenja.

V mestu Mendoza žaluje za njo hčerka Ivanka z družino; v domovini hčerka Marija; v Torontu, Kanada, pa sinovi Janez, Jože, Franc in Lojze z družinami. Vsem naše iskrene sožalje.

† Neža Hribar. V Lourdesu je umrla v soboto, 9. junija, v visoki starosti ga. Neža Hribar. K zadnjemu počitku so

LR Slovenija je bila prva od ostalih republik v državi, ki je izdala zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in naravnih zdraviliščih. Februarja meseca letošnjega leta so pa z odlokom izvršnega sveta proglasil kraje Rogaška Slatina, Slatina Radenci, Laško, Rimske Toplice, Dobrna, Došenjske toplice in Šmarješke toplice za zdraviliške kraje. Vsa ta zdravilišča morajo v času šestih mesecev izdelati urbanistične načrte. Obisk slovenskih zdraviliških krajev je iz leta v leto večji. Od leta 1957 se je število gostov povečalo od 461.000 na 700.000 v letu 1961. Največ obiskovalcev je imela Rogaška Slatina.

Umrli so. V Ljubljani: Stane Renko, direktor hotela Slon, Franciška Vinšek, roj. Kvas, šivilja, Ivana Žnidaršič, up., Gabrijela Klebel, roj. Gabrijelčič, štefan Bonta, upok., Karel Oblak, invalid, Rudi Anderwald, upok., Angela Care, roj. Bogovič, Julka Žagar, roj. Nagode, Anton Artač, upok., Jospina Jelenc, roj. Tomšič, Berta Gerden, roj. Dereani in Franc Črepinšek, računovodja v p. v Celju, Ivana Sedej na Verdu pri Vrhniki, Martin Polajnar v Koblarjih, Ivan Rozman v Mrni peči, Janko Vojvoda v Bohinjski Bistrici, Majda Stamol, roj. Zajc v Topolšici, Jakob Šušteršič na Vrhniki, Franc Vanič, biv. pos. in gost. v Vdnu-Krškem, Marija Levec, roj. Logar na Verdu, Helena Brezovec, roj. Mihelič, v Škofljici, Franc Čop, upok. v Črnomlju, Adolf Habič v Mengšu, Ana Slekan, roj. Špajzer v Hrastniku, Franc Lojč v Idriji, Janko Kremžar, upok. v Prevaljah in Mihael Židan, upok. v Mengšu.

jo položili v ponedeljek, dne 11. junija na pokopališču v San Martinu. Naj počiva v miru!

SAN JUSTO

Dekliški odsek Našega doma

Kakor je že bilo objavljeno v prejšnji številki našega tednika, smo se preteklo nedeljo zbrala sanjuška dekleta, da si organiziramo svoj lastni krožek, ki naj nas druži, zbira in ohranja zavedne slovenske mladence.

Že na tem prvem sestanku smo izbrali odbor, ki naj bi neresničeval za črtana pota. Odbor je naslednji: predsednica Barbka Maček, podpredsednica Slavka Mehle, tajnica Alenka Jenko, blaginjačnica Marija Žgajner, gospodinja Mici Juhant, sport. ref. Anica Mehle in Pavla Kovač, kult. ref. Majda Tomažin in Nežka Marolt, ref. za peje Marija Tomažin.

Zanimanje za prvi sestanek in udeležba na njem je bila velika, zato prikažemo za v bodoče še mnogo dobre volje za uresničevanje naših skupnih idealov.

BERAZATEGUI

Slovenski dom v Berazategui bo prireditel v nedeljo, 24. junija spominsko proslavo žrtev vojne in komunistične revolucije. — Ob 16. uri bo maša v farni cerkvi v Villa España, nato pa domobranska proslava v Slov. domu. Lepo vabljeni.

Tilka iz Vogrč Jelci v Buenos Aires

Lepe pozdrave Ti pošilja prvokrat Tilka. Upam, da si zdrava, vesela in pridna učenka. Jaz ti naznanim, da imamo enonadstropno šolo in dva razreda. Jaz hodim v drugi razred — peto leto in imamo učitelja. Prvi razred ima učiteljico. Dvakrat na teden pridejo naš gospod župnik. Tudi ročno delo imamo enkrat na teden. Sedaj je že pozni jesenski čas, je že precej mrzlo. S pašo in delom zunaj smo morali končati. Sedaj nam bo več časa ostalo za nas, za naše učenje in za zabavo. Malo sem Ti že povedala o nas, če Te bo zanimalo moje delo in pisanje, bom pa drugič še več napisala. Prosim za odgovor. Lepe pozdrave od Tilke.

Pepka iz Vogrč Marik v Buenos Aires

Lepe pozdrave iz daljne Koroške Ti pošilja Pepka. Naš gospod župnik so nam dali naslove od vas in so nam o vas pripovedovali in nam v slikah pokazali vaše kraje in vaše razmere.

Kako daleč imaš Ti v šolo in v cerkev? Jaz imam samo pet minut v šolo in v cerkev. Pri nas se začne sedaj zima. Ko pade sneg se tudi sankamo.

Veselim se že sv. Miklavža, ki pride vsako leto v farno dvorano. Tam nas obdaruje z darili, poredne pa še parkelj malo postraši.

Upam, da mi boš kmalu pisala. Jaz se že veselim. Še enkrat lep pozdrav od Pepke.

PROF. OSIP SEŠT UMRL

22. maja je po daljši bolezni na Golniku umrl profesor Osip Šest. Tako se je glasilo sporočilo iz domovine.

Življenjepis pokojnika je v kratkem tale: Rojen je bil v Metliki 23. junija 1893. Že dvajsetletnega je pritegnil gledališki oder, nato pa zajel vrtnice prve svetovne vojne. Moral je na fronto, kjer je padel v rusko ujetništvo. To mu je med drugim dalo priliko, da se je srečal s Hudožestveniki. Ko se je po vojni vrnil domov, se je ves posvetil Slovenskemu narodnemu gledališču. Dolgo dobo je bil vodilni režiser slovenske drame in opere, ves čas svojega udejstvovanja pa med vodilnimi osebnostmi dramske ustvarjanja v slovenski prestolici.

Opisati kratko njegovo delo, ni lahko, ker se je udeleževal na več področjih. Saj je bil režiser v drami in

operi, publicist, vzgojitelj igralskega naraščaja, prevajalec dramskih del itd. Kot režiser bo ostal nepozaben v stvaritvah Shakespearejevih del. Izkazal pa se je močnejši tudi v režijah Shawa, Moliera, Strindberga in drugih velikih avtorjev. Kako pa je cenil slovenska dramska dela, dokazuje dejstvo, da je režiral skoro vsega Cankarja, Župančiča in Novačanovo Veroniko Deseniško, Golijeve mladinske igre in vrsto drugih. Vsega skupaj je režiral nad 40 domačih dramskih del.

V teh skromnih besedah je samo nazkazano veliko delo, ki ga je opravil za Slovensko narodno gledališče in za slovensko dramsko umetnost sploh pokojni Osip Šest. Bil je namreč posredno učitelj tudi mnogim poštvovalnim prosvetnim delavcem po Sloveniji, ki so z uprizarjanjem dramskih del na podeželskih odrih dvigali splošno raven kulture našega naroda. Saj so porabili ti režiserji in vodje naših odrov vsako priliko, da so šli v ljubljansko dramo gledat predstave, ki jih je režiral Osip Šest in se učiti na njegovih stvaritvah.

Dokler smo bili v domovini, smo vedeli, da je naša dramska umetnost na lepi višini in slovenski poklicni dramski igralci priznani umetniki. Ko pa smo prišli v svet, smo še bolj začeli ceniti to, kar smo imeli. Ko smo videli igralne stvaritve pri drugih narodih, smo se spomnili naše Marije Vere, Milana Skrbnška, Levarja, Šaričeve, Lipaha,

Vs ak teden ena

PESEM

Silvin Sardenko

Zvoni.

A hiše božje
nikjer ne vidijo oči.

Dehti.

po rožni sreči.

A sreče od nikoder ni.

Šumi.

pod starim mlinom.

A mlin stoji že leta dni.

Daneša, Kralja, Cesarja in drugih. Še bolj smo jih začeli ceniti. O Osipu Šestu kot režiserju pa velja prav tisto, kakor o mnogih drugih ustvarjalcih: Iz ljubezni do domovine so ji posvetili vse svoje sposobnosti in talente ter jih ni izvajala tujina s svojo slavo in udobjem. Zato jim bodimo še bolj hvaležni!

SLOVENCIP SVETU ZDRUŽENE DRŽAVE

Slovenski šoli pri slovenskih farah sv. Vida in Marije Vnebovzete v Cleve, landu sta maja meseca priredili lepo pripravljeno materinski proslavi. V fari sv. Vida je bila 13. maja. Spored prireditve je obsegal pevske in recitacijske točke, ki so jih slovenski otroci lepo podali. Materinska proslava pri fari Marije Vnebovzete je bila tudi istega dne. Prav tako so se tudi tu slovenski otroci lepo postavili s svojim odrskim nastopom, za kar imajo zaslugi Rudi Knez, Marinka Petričeva, Ivan Rigler in drugi.

Zadnji koncert slovenskega cerkvenega pevskega zbora pri fari sv. Janeza v Milwaukee, kjer je bil pred smrtjo župnik pok. msgr. Gabrovšek, sedaj pa jo vodi p. Klavdij Okorn, je pričal, da slovenski narodni in umetni pesmi posvečajo vso pozornost tudi rojaki v tem velikem ameriškem mestu. Koncert je bil 29. aprila ter je bil lepo obiskan. Na njem so nastopili mešani, moški in otroški zbor. Zbor vodi vsa leta pevovodja Ernest Mahjenič.

ŠAH

Poleg velikega kvalifikacijskega turnirja je naš dom v San Justu organiziral I. mladinski šahovski turnir, ki ima dvojni namen, vzbuditi med mladino zanimanje do te lepe kraljevske igre, ki plemeniti duha in pridobivanje pošolske mladine v slovensko okolje. Ker je ta turnir, ki se je pričel v nedeljo, 3. junija, verjetno prvi take vrste v zgodovini zamejskih Slovencev, mu bomo sledili z velikim zanimanjem. Prijavilo se je 11 mladcev, kateri igrajo šah za njihovo starost že nadpovprečno. Na začetku turnirja so jim bila razložena mednarodna pravila. Prvak bo prejel prehodni pokal, drugi pa spominsko medaljo. Po odigranem tretjem kolu je stanje takole:

1. Kosančič Franci 4 in pol točke;
2. Oven Janez 3 in pol točke;
3. Urbanija Janez 3 točke;
4. Žgajnar Marijan 3 točke;
5. Oven Tomaž 2 in pol točke;
6. Oven Janko 2 točki;
7. Filipič Andrej 2 točki;
8. Modic Franci 1 in pol točke;
9. Juhant Janez 1 točka;
10. Tekavec vgust 0 točk;
11. Mastnak Tone 0 točk.

Od La Plate do Zile, od Sv. Lovrenca do Soce

Pismo Ameriški domovini, Katoliškemu glaslu, Našemu tedniku, Demokraciji in Mislim

I.

Lansko leto je Slovence v Argentini obiskal župnik Vinko Zaletel s Koroškega. Ni bil to navaden obisk s sprejemi, pojedinami, običajnim akademijami in podobnim. Bilo je srečanje z domovino, z njeno zibelko, bil je pozdrav Koroške bratom tostran morja.

Gospod Vinko je obiskal tudi slovenske šolske tečaje v Vel. Buenos Airesu. Ni jih malo: Ramos Mejia, Lanus, San Martin, Moron, Florida, San Justo, pa San Fernando in Hurlingham, pa še drugi. Skupno je letos okrog 700 otrok od 5. do 14. leta starosti. Enkrat na teden se zbero, kakor pač razmere dopuščajo, poslušajo krščanski nauk v slovenskem jeziku, se uče slovenske slovnice in zgodovine naših dedov in očetov pa zemljepisa naših rodni krajev.

Težko je mlademu človeku dopovedati, kaj so gore, kaj sneg, reke in potoki, kozolci in zvonjenje na paši. To so pojmi, ki jih v zemljah na tujem ne poznajo. Malo pripomorejo slike, pa pripovedovanje in opisovanje: nič otpljivega ni. To se je spremenilo, ko je gospod Vinko kazal skriptične slike v barvah: v otrokih je zazvenelo, zadžale so naše gorske rože, švigile v nebo drobne cerkvice, žuboreli so potoki in po vseh dvoranah se je razlila modra voda naših jezer. Z mladimso uživali starejši in laže jim je bilo povedati, kaj je domovina in kakšna je.

Gospod Vinko je prišel tudi v moronski tečaj. Otroci so ga pozdravili in mu izročili lep pergament s podpisom — celo čitljivim — vseh udeležencev tečaja, pergament, na katerem pozdravljajo slovenske otroke na Koroškem, Gospod Vinko je pergament odnesel s seboj in ga zdaj verjetno med enim ali drugim predavanjem pokaže.

Čitljivo podpisana imena na pergamentu pa so vzbudila prva pisma koroških otrok svojim bratcem in sestram po krvi v Argentini.

Kaj pišejo?

Franci iz Dobrove Ludviku v Bs. Aires

Jaz sem dobil od našega dobrega gospoda župnika Tvoj naslov, ker so hodili pri Vas v Južni Ameriki. Naš gospod Zaletel kažejo včasih slike iz Južne Amerike. Jaz imam daleč v šolo. Pri nas v šoli je 54 šolarjev. Jaz grem že 4. leto v šolo. Pri nas je že padel sneg. Sedaj ga ni več. Kmalu bo zima, se je že veselim. Poletje je bilo vroče. Moji stari imajo posestvo 10 ha. Imamo štiri krave, pet svinj in še manjše živali. Imam dve sestri, brata pa ne, a si ga tako želim. Meni gre dobro v šoli, se lahko učim. Moji dve sestri gresta tudi v šolo.

Prosim Te, da mi pišeš nazaj, kako je v Ameriki, kaj se v šoli uči.

PO ŠPORTNEM SVETU

VII. svetovno nogometno prvenstvo — Pokal Jules Rimet

Blo je pričakovati, da se bo Jugoslavija uvrstila v četrt finale. Nihče pa ni pričakoval, da bo kar s 5:0 premagal Kolumbijo, ki je nekaj dni prej iztrgala Sovjetski zvezi eno točko. Toda tekma s Kolumbijo je bila za jugoslovanske nogometaše prava igra. V Rancagui ni uspelo Argentinu premagati Madžarske, ki se ni posebno trudila, kajti z neodločenim rezultatom ji je bil zagotovljen vstop v četrtfinale. Argentina je ves čas na vsak način hotela zabiti gol, toda Madžari so se uspešno branili. Tekma se je končala z neodločenim 0:0. Tako je Argentinem ostalo samo še majhno upanje, da bi Bolgari premagali Angleže. Po računih je bila Anglija napram Bolgarom velik favorit. Toda tudi ta tekma se je končala brez gola, Anglija se je z istim številom točk, kot Argentina (3), a boljšim količnikom uvrstila v finale. Tekmi med Italijo in Švico ter Mehiko in ČSR so bile čisto formalne. Italija je premagala Švico s 3:0; izpadli pa sta obe, Mehika pa ČSR s 3:1, a je ČSR že imela zagotovljeno uvrstitev. Nemčija je porazila Čile s 2:0.

Po odigranih tekmah v osminji finala so se v nadaljnje tekmovalstvo uvrstili: 1. sk.: ZSSR in Jugoslavija, 2. sk.: Nemčija in Čile, 3. sk.: Brazil in ČSR, 4. sk.: Madžarska in Anglija.

V nedeljo so bile odigrane tekme četrtfinala: V Arici: Čile in ZSSR 2:1; Santiago: Jugoslavija in Nemčija 2:0; Viña del Mar: Brazil in Anglija 3:1; Rancagua: ČSSR in Madžarska 1:0. Presenečenje torej ni manjkalo, kajti edino Brazil je bil favorit in je zmagal.

Z zmago nad Nemčijo se je Jugoslavija uvrstila v četrtfinale in s tem dosegla že uspeh iz leta 1930, ko je v Montevideu na svetovnem prvenstvu osvojila 3. mesto. Poleg tega je tudi poravnala račune iz prvenstev leta 1954 v Švici in 1958 na švedskem, ko jo je ravno Nemčija v osmini finala izločila z 2:0 in 1:0. Kritiki pišejo, da je verjetno bil nemški načrt igrati neodločeno prvih 90 minut, nato pa s svojo fizično pripravljenostjo premagati Jugoslavijo v podaljškem. Toda Radakovičev gol v 43. minuti drugega polčasa je prekrizal načrte. Presenečenje je pripravilo tudi čilsko moštvo, ki je premagalo ZSSR. Sovjetski kapitan se pritožuje — podobno kot argentinski — da igralci niso izpolnili njegovih navodil. Kaj pa če jih niso mogli? Madžari so igrali desti boljše kot Čehi, toda junak dneva je bil češki vratar Schroif.

V četrtfinalu se bodo pomerili Jugoslavija: ČSR in Brazil: Čile. Zmagovalec obeh tekem bosta potem igrala za prvo in drugo mesto, premagane pa za tretje in četrto.

OBVESTILA

IV. kutudni večer SKA bo v soboto 16. t. m. ob 7 zvečer v dvorani Bullrich, Sarandi 61. Predaval bo dr. P. Krajnik: Edinost krščanstva in bodočnost sveta. Ustanovni občni zbor moranskega odseka SFZ bo v nedeljo, 17. junija ob 15,30 na Pristavi v Castelarju.

Članski sestanek v Slovenskem domu v San Martinu bo v nedeljo, dne 17. junija ob 10 v prostorih doma. Vabimo vse člane in članice, da se tega važnega sestanka gotovo udeležijo.

Društvo Slovenska vas priredi v nedeljo, 17. junija, ob 3 popoldne v svoji društveni dvorani spominsko proslavo v počastitev padlih žrtv protikomunistične revolucije. Lepo vabljeni. Društvo Slovenska vas.

Maša za pok. Marijana Likozarja

v slovenski kapeli bo na željo njegovega sina v slovenski kapeli, Ramón Falcón 4158 dne 20. junija ob 8 zjutraj in ne 16., kot je bilo že napovedano. Zedinjena Slovenija.

Sv. maša zadušnica za umrlim Leopoldom Madonom se bo darovala po naročilu Slovenskega doma v San Martinu dne 21. junija ob pol 9 v farni cerkvi.

V dne, ko kdo omahuje zaradi žrtve, naj se spomni, koliko so neusmiljeno mučeni slovenski junaki žrtvovali za domovino. Zato se jih bomo spomnili s hvaležnostjo na četrtem, rednem prosvetnem večeru v soboto, 23. junija, ob sedmih zvečer v Slovškem domu.

Naš dom sporoča, da se bo šivalni in krojni tečaj začel v četrtek, 28. junija, ob 6 zvečer v prostorih Našega doma. Vse, ki se zanimajo prisrčno vabljene!

Naš dom v San Justu že danes vabi vse rojake na koline, ki bodo v prostorih Našega doma v San Justu, Hipólito Trigoyen 2756.

OB 20. OBLETNICI PRVE VAŠKE STRAŽE NA ST. JOSTU

in ob

20. OBLETNICI TRPLJENJA PO KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČIH

prireja. Kulturni odsek Našega doma v San Justu

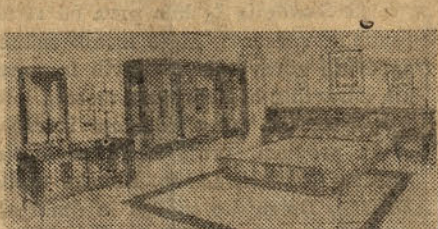
v nedeljo, 24. junija, ob 10 v svojih prostorih

Spominski dan

na katerem bosta govorila gg. Rudolf Smersu in Ivan Korošec. Na ta spominski dan vabimo zlasti našo mladino, da bo enkrat za vselej na jasnem, da nam ni dajal tujec orožja v roke, pač pa smo ga sami potegnili iz skrivališč.

Posebej vabimo vse šentjoščane in vse, ki so kjer koli trpeli v koncentracijskih taboriščih.

ZENINI — NEVESTE!

Z novim pohištvom. v novo življenje! "Los Andes" — Radovan Soban
Blanco Encalada 261 Villa Madero

Nedelja, 24. junija 1962
Začetek ob 12.

Slovenski dom v Slovenski vasi,
kjer bodo slovenske

KOLINE

pristne domače krvavice in pečnice ter svinjska pečenka.
Prijetna zabava

Sedeluje vaška godba ŠKRJANČKI
Bližnje in daljine, staro in mlado vabi odbor

Sociedad de Fomento
Villa Eslovena

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl Cascante

Escribano Público

Pta. baja, of. 2.

Cangallo 1642

T. E. 35-8827 Buenos Aires

Vsem znancem in prijateljem naznanjamo, da je 1. junija t. l. po hudem trpljenju, s tolažili sv. vere, v Gospodu zaspala na svojem domu v Polhovem gradu naša ljuba mama, stara mama in tašča, gospa

FRANČISKA JEREJ, roj. KRMELJ

Za njo žalujejo:

Hčerki Ivanka, por. Trebe, Marija, por. Završnik; sinovi Janez, Jože, Franc in Lojze; zeta, snaha, vnuki in vnukinje.

Polhov gradec, Mendoza, Toronto.

ZAHVALA

Najprisrčneje se zahvaljujemo vsem, ki so prišli kropiti in moliti za pokoj duše našega očeta, kakor tudi vsem darovalcem cvetja in vsem tistim, ki so nam kakorkoli pomagali in nas tolažili ob tako hudem udarcu. Posebej se zahvaljujemo č. g. Jankotu Merniku, ki je pripravil očeta za vstop v večnost, opravil zanj pogrebno sv. mašo in se poslovil ob odprtem grobu od dragega nam očeta. Ista zahvala gre č. g. Janezu Kalanu, za njegovo asistenco pri pogrebu. Vsem Bog plačaj!

Žaluoja Tomaževićeva družina

T. V. APARATE

še po star. ceni nudi

Prav tako pa tudi vse ostalo
za dom.

Cerrito 2245

Lomas del Mirador

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires,
T. E. 69-9503
Argentina

CORREO
ARGENTINO
Central BFRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775TARIFA REDUCIDA
Concesión N 3824Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual No. 688.209

Naročnina Svobodne Slovenije za leto
1962: za Argentino \$ 530.—; za Severno
Ameriko in Kanado 7 dolarjev, za
pošiljanje z letalsko pošto 12 dolarjev

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados
Unidos 425, Bs. Aires, T. E. 33-7213

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da je dne 31. maja 1962 umrla v 81. letu starosti naša draga mama, stara mama in babica, gospa

KLARA HRAST, roj. CENCIČ

doma iz Borjane na Primorskem.

K zadnjemu počitku smo jo položili dne 1. junija na pokopališču v Lomas de Zamora.

Za njo žalujejo:

V Argentini hčeri: vdova Jožefa z družino in Marija, por. Sabotič z družino ter sinova Stanko in Anton z družino;

V domovini pa sinova: Franc in Miha z družinama, hčer Tilka, por. Menič z družino ter vnuki, pravnuki in ostalo sorodstvo.

Buenos Aires, Córdoba, Borjana.

Vsem prijateljem in znancem sporočamo žalostno novico, da nas je dne 5. junija t. l. za vedno zapustil in odšel po plačilo k Vse-mogočnemu naš oče

JOŽE TOMAŽEVIČ

doma iz Kamne gorice na Gorenjskem.

K zadnjemu počitku smo ga položili 6. junija na novem sanjskem pokopališču Villegas.

Za njim žalujejo:

V Argentini: žena Marija; hčere: Marija z družino, Francka, Tončka in Ivanka ter sinovi: Anton z družino, Lovrenc, Jože in Francelj;

V domovini pa: sestra Marija z družino.

Buenos Aires, Kamna gorice, 7. junija 1962.

Vsem članom zadruga Naš dom, z. z. o. z. San Justo, sporočamo žalostno novico, da je 5. junija 1962 umrl naš član, gospod

JOŽE TOMAŽEVIČ

Priporočamo ga v molitev!

Naš dom, z. z. o. z., San Justo

IVAN PREGELJ

Otroci sonca

Za trenotek presahne beseda ženi, vzhajlja nato živeje, srčno in bolno:

„Meniš, da ne izvem? Vse izvem, le nič se ne boj, kaj počenjaš okoli. Česa da so ti v Volčjem v vilo vili pa si pil, fej, trikrat, in se mi boste res obrnili tisti dve žlici, ki sem ju prej zajela, si pil in se še hvalil, da je bilo premalo. Pa kako si v greznico... o ti moj Bog, da mi mora biti brat, da mi tu v čedni hiši sedi in da ga trpim za mizo in moram prenašati, pa se mi graja od nog do glave, kakor da je pasji, ta krava, ta pujs, ta bic neumni, ki kaplje pijače ne sme videti, da že ne strapa... Kaj? Ni li res? Eno vsaj ovrzi, da je krivčna! Da se morda nisi res ustil Podbrezjem, da boš od zadaj lepše ne orglice zagodel, kakor drugi na usta, da se kač bojši, pa zato v byko plezaš, ko te prime, pa česa bi še Jozue ne bil mogel pridržati, čeprav je sonce ustavil...“

„Zlodjevi jeziki!“ zakipi bolno mahdravi človek. „Vse prav, vse res. Zinem, Bog mi je priča, da ne mislim slabega. Prekleti ljudje! Če sem še lepši, saj me spellejo, potem pa lovijo besedo, razglašajo in vlačijo po ustih. Ježeš, Marija! Zato pa, zato je ne srečam več žive duše na svetu, ne pozdravim več trezno, pa pametno, pa da se mi ne bi smejali v obraz. Že pravi! Pojdem! Katra, ljuba moja sestra, še to eno gramoto ti bom naredil, kar na-

ravnost povem. Obesil se bom in sem si tudi tisto drevo že ogledal. Nič se ne boj. Me ne boste našli. Naj se potem smejejo vsi, jagr, Judež in birič, še naš fajmošter tudi, ki sem mu za ljubo zdravje goslenico pogotil! Grem! Adijo vsi skupaj pa zdravi ostanite.“

Hoče res iti pa ga ustavi Katra z močno besedo:

„Trap!“

Mož stoji, jeclja zmeheno, ne ve, kam bi pogledal, gre mu na jok.

„Saj mi ni obstanke več...“

Pa se zruši na klop in usahne kot prazna vreča in se stresa v krčevitem joku, brblja vmes, bruha motne vzklake, pljune srčito, išče nečesa pri sebi in ne najde.

„Teta!“ spregovori tedaj proseče Marija. Vstala je in stopila k ženi. Dikali so z očmi in dušo na njenem obrazu, ki je prečudno dobra in lepa.

„Smili se ti,“ zareži teta hripavo. „Je-li, prav vreden je! Še pobčaj ga, otroka takega.“ Pe se vzdigne burno in je strašno resna:

„Tja stopi!“ pokaže na shrambo, „pa mu malo nalij iz cilarice v frakelj. Boš videla. Ne bo mu še steklo po grlu, že se bo režal in smejal in ti burke uganjal. Glisto ti bo v usta nesol, če mu boš dala še za požirek.“

Molči. Nato dijakom:

„Le oglejte si ga, fantje! Takega ne premorejo drugod. Čez štirideset let

mu je, pa je tolik, da ga ima vsak cucek za norca.“

Bratu:

„Vstani, pa v obraz mi glej!“

In ko ga meri od nog do glave, pa vidi Putifarko v sliki, s spremenjenim glasom v stran:

„Fej, candra. Pljunem!“

Pa spet bratu posmehljivo, zateglo: „Le počemu si prišel? Ali sem te vabila? Da si denarja prinesel, si dejal? Bi le rada vedela, odkod? Si res? Na račun, je-li, za dolgove, ki sem jih poravnala za teboj. Le ne boj se, saj jih ne bom več, preklicanec ti tak.“

Mož je vstal, pristopil k mizi, segel k sebi in položil molče nekaj bank pred se: Žena šteje z očmi, a se ne dotakne.

„To si pa premoženje prihranil!“

„Premoženja še ne,“ ima Peter spet svoj mirni izraz, „a vsaj za pesmi bo, da jih nazaj dobim.“

„Pesmi? Kaj je rekel?“ ostrmi teta. Preden doume, se je Marija stegnila na polico po citre in jih položila ucu na mizo. Hlastno plane mož po godalu. Marija pa pogovarja teta, ki jo je kar privzdignilo.

„Nikar, teta! Naj zabrenka. To ni grdo. Že tako dolgo ga nismo slišali. Teta, lejte, saj je zdaj lep in dober.“ In k ucu:

„Jelite, Peter? Boste pokazali, če še kaj znate.“

„Iz vaje sem,“ odgovori ujec, sedi in uglaš. Z nasršenimi obrvmi se je vdala mati Katra. Marija je prisledla h godcu. Dijaki z glavami kar vkup na moza in citre. Vidijo igro godčevih

prstov, kako tipljejo in dramijo skrito slast razpete žice in jo dražijo v tresljaj. Ne umejo. Marija ume, je ženska; vidi, da ima ujec lepe roke in lepe prste. Zgubljen nasmeh ji je na ustnih. Prav v te ustne se zdajci godec bedasto zahajlja, prime s prsti in igra. Strune jočejo, Mrmraje se ujemo dijakom usta v pesem:

Kadar boš na rajšo šel,
pridi mi povedat,
da ti bom pomagala
ponkeljček zavezat...

Pa se je kar na mah ozračje v izbi uvedrilo in ubrisalo kakor po nevihti. Še pravkar je bil smešen in otročji človek, zdajci je zrastel kakor da je častitljiv hčini oče, drag in cenjen prijatelj hišni. Pesem, ki mu vre izpod prstov, ko skrivnostno ckorno snujejo v strunah, mu je poplemenitila obraz in dušo. Vsak po svoje uživajo dijaki, kar trudno se vdaja dekle Marija. Teti Katri se razvezuje čblice. Ni hotela, pa je po sili tako obrnila glavo, da more bolje ujemat i z ušesom. Hlapec pa dekla stoji v vratih, zunaj na okno pa se je vzpel nekdo sosedovih...

„Trap!“ zamrmra teta Katra. In se trudno vzdigne. Gre v shrambo pa prinese na mizo domačega hrusevca. Celo sama nalije godecu. Ko pa vidi, kako so mu sredi pesmi ušle žejne oči na pijačo, se obrne rezko, stoji, premišlja. Pokliče svojega študenta Franceta:

„Pojdva!“

Pa je fantu žal pesmi in Marijine dehteče bližine. A žena ne vidi, sili proseče:

„Če greš rad, France.“

In ko sta v veži:

„Če ti ni hudo, da gode, pa ga slišal ne boš. Da se bova kaj pogovorila, France.“

„Pa se dajva, botra,“ se vda dijak. Pozna ji navado. Na samem ga hoče imeti. Da mu bo denarja v roko stisnila pa se jezila, da prihaja vedno manj v Sopot.

In žena vede fanta počasi in molče mimo lazov in njiv v macesnov log bližnjega Sopot. Tam sede v prisojno svetli senci, mu pokaže ob sebi in ga ujame ljubeče za roko:

„Spravi, kar spravi, moj fant!“

In ko mu je nerodno radi njene darežljivosti:

„Rasteš, galjot! Da boš imel za kak konček klobase, zdaj ko si na vakancih. Nu, ali nisem rekla, da spravi!“

Pa mu sama z obema rokama nese desnico v žep. Nato se nasmeje:

„Jeli, sem huda? Prava pomejniška mati.“

Pa so je oči in ves obraz ena sama brezmejna dobrot, trpka in toga, kot vonj damačega roženkravta...

Nekaj časa je zamišljeno molčala. Ko je spet spregovorila, bi je dijak ne bil spoznal po glasu, da je ni imel v soneu in luči pred seboj. Še tako je osuplo pogledal, ko je dvignil oči z nje, njih udelenih in s prvimi starostnimi pegami pokritih rok v obraz. Ali je res teta Katra, ali ni neka druga, neka mlada in mlada, vse sam zgoščen vonj domačega roženkravta.

(Nadaljevanje prihodnj.)